IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
**Volume 22 Issue 01 IYUN 2026**

# ZAMONAVIY YOSHLARNING VOYAGA YETISH JARAYONIDA TA'LIM VA TARBIYANING FALSAFIY HAMDA IJTIMOIY JIHATLARI

**Ibragimova Dilorom Atamuratovna**
Urganch davlat tibbiyot universiteti o'qituvchisi
Elektron pochta: ibragimovadilorom24@gmail.com

**Annotatsiya**:Mazkur maqolada zamonaviy yoshlarning voyaga yetish jarayonida ta'lim va tarbiyaning falsafiy hamda ijtimoiy jihatlari ilmiy-nazariy asosda tahlil qilingan. Yoshlar shaxsini shakllantirishda ta'lim tizimi, oila muhiti, jamiyat va ma'naviy qadriyatlarning o'rni yoritilib, globallashuv, raqamlashtirish va axborot oqimlarining yoshlar dunyoqarashi hamda ijtimoiy faolligiga ta'siri ochib berilgan. Shuningdek, maqolada zamonaviy ta'lim paradigmalari, yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash, ijtimoiy mas'uliyat, fuqarolik pozitsiyasi va ma'naviy yetuklikni rivojlantirish masalalari ko'rib chiqilgan. O'zbekiston ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, davlat dasturlari va normativ-huquqiy hujjatlar asosida yoshlarning intellektual hamda ijtimoiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashning ustuvor yo'nalishlari tahlil etilgan.

**Kalit so'zlar:** ta'lim, tarbiya, falsafiy yondashuv, ijtimoiy rivojlanish, zamonaviy yoshlar, shaxs shakllanishi, ma'naviy tarbiya, globallashuv, raqamli ta'lim, ijtimoiylashuv, fuqarolik mas'uliyati.

XXI asr insoniyat taraqqiyotida bilim, axborot va texnologiyalar hal qiluvchi omilga aylangan davr sifatida tarixga kiradi. Bunday sharoitda jamiyatning iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy rivojlanishi, avvalo, yosh avlodning bilim darajasi, dunyoqarashi va ijtimoiy faolligiga bog'liqdir. Shu sababli zamonaviy yoshlarni har tomonlama tarbiyalash, ularning intellektual salohiyatini rivojlantirish hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biridir.

Ta'lim va tarbiya inson shaxsini shakllantirishda uzviy bog'liq bo'lgan ikki muhim jarayondir. Ta'lim insonning ilmiy bilimlari, kasbiy ko'nikmalari va intellektual salohiyatini rivojlantirsa, tarbiya uning ma'naviy qiyofasi, axloqiy tamoyillari va ijtimoiy xulq-atvorini shakllantiradi. Ayniqsa, globallashuv davrida turli mafkuraviy tahdidlar, ommaviy madaniyat va axborot oqimlarining yoshlar ongiga kuchli ta'siri kuzatilmoqda. Bu esa ta'lim va tarbiya tizimiga falsafiy hamda ijtimoiy nuqtai nazardan yangi yondashuvlarni talab qiladi.

O'zbekiston Respublikasida davlat yoshlar siyosati doirasida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, ma'naviy-ma'rifiy ishlarni kuchaytirish va yoshlarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5847-sonli "Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida"gi Farmoni hamda PF-6017-sonli "Davlat yoshlar siyosatini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi Farmoni yoshlarni zamonaviy bilimlar bilan ta'minlash, innovatsion fikrlashni rivojlantirish va ularni jamiyat hayotiga faol jalb etishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Falsafada inson kamoloti va tarbiya masalalari qadimdan muhim tadqiqot obyekti bo'lib kelgan. Sharq mutafakkirlari insonni jamiyatning eng oliy qadriyati sifatida baholab, uning rivojlanishida ilm-fan va ta'limning hal qiluvchi rolini ta'kidlaganlar. Abu Nasr Forobiy inson faqat bilim va axloq orqali baxt-saodatga erishishini qayd etgan bo'lsa, Abu Ali ibn Sino yoshlarni ma'naviy va jismoniy jihatdan uyg'un tarbiyalash zarurligini ta'kidlagan.

Komil inson g'oyasi Alisher Navoiy ijodida ham markaziy o'rin egallaydi. Uning fikricha, insonning haqiqiy boyligi — bu bilim, axloq va ma'naviyatdir. Shu bois yoshlarni ezgulik, mehr-shafqat, halollik va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jamiyat taraqqiyotining asosiy shartidir.

G‘arb falsafasida ham ta’lim va tarbiya masalasiga alohida e’tibor qaratilgan. Nemis faylasufi Immanuel Kant tarbiya insonni jamiyat uchun foydali shaxsga aylantirishini ta’kidlagan. Fransuz mutafakkiri Jean-Jacques Rousseau esa bolaning tabiiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlovchi erkin tarbiya g‘oyasini ilgari surgan.

Bugungi kunda falsafiy nuqtai nazardan ta’lim shaxs erkinligi, mustaqil fikrlash va ijtimoiy mas’uliyat bilan chambarchas bog‘liq holda talqin qilinadi. Chunki zamonaviy jamiyatga nafaqat bilimli, balki tanqidiy fikrlaydigan, tashabbuskor va ma’naviy yetuk yoshlar zarur.

Globallashuv va raqamli texnologiyalarning rivojlanishi yoshlarning hayot tarzini tubdan o‘zgartirdi. Hozirgi yoshlar internet, ijtimoiy tarmoqlar va virtual muloqot muhitida voyaga yetmoqda. Bu bir tomondan ularga cheksiz axborot olish imkoniyatini yaratsa, ikkinchi tomondan turli mafkuraviy tahdidlar, yolg‘on axborotlar va ma’naviy inqiroz xavfini kuchaytirmoqda.

Psixologlarning fikricha, yoshlar orasida virtual qaramlikning ortishi ijtimoiy faollikning pasayishi, ruhiy zo‘riqish va muloqot muammolariga olib kelmoqda. Xususan, ijtimoiy tarmoqlarda ommaviy madaniyatning targ‘ib qilinishi yoshlarning milliy qadriyatlar va an’anaviy oilaviy munosabatlarga bo‘lgan qarashlariga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Bugungi kunda yoshlar orasida ishsizlik, kasb tanlashdagi xatolar, ma’naviy bo‘shliq va ijtimoiy moslashuv muammolari dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Shu sababli ta’lim tizimida nafaqat nazariy bilim berish, balki yoshlarni hayotga tayyorlash, ularda amaliy ko‘nikmalar va ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish zarurati ortmoqda.

Mamlakatimizda ta’lim tizimini xalqaro standartlar asosida rivojlantirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. So‘nggi yillarda maktabgacha ta’lim bilan qamrov sezilarli darajada kengaydi, yangi oliy ta’lim muassasalari tashkil etildi va xorijiy universitetlar filiallari ochildi.

2017–2025-yillar davomida oliy ta’lim muassasalari soni keskin oshdi. Grant asosidagi o‘rinlar ko‘paytirildi, yoshlar uchun imtiyozli kreditlar va stipendiyalar joriy etildi. Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, 2025-yilga kelib oliy ta’lim bilan qamrov 42 foizdan oshdi. Bu yoshlarning bilim olish imkoniyatlari kengayganining muhim ko‘rsatkichidir.

Prezidentning PQ-4884-sonli qarori asosida pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimi takomillashtirildi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, kredit-modul tizimi, STEAM-ta’lim va dual ta’lim mexanizmlarining joriy etilishi yoshlarning nazariy hamda amaliy bilimlarini rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Pandemiya davrida masofaviy ta’lim tizimining joriy qilinishi raqamli ta’limning ahamiyatini yanada oshirdi. Bugungi kunda elektron platformalar, onlayn kurslar va sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish ta’lim samaradorligini oshirishning muhim omiliga aylandi.

Milliy qadriyatlar va ma’naviy meros yoshlar tarbiyasida muhim o‘rin tutadi. O‘zbek xalqining boy madaniyati, urf-odatlari va ma’naviy qadriyatlari yosh avlodni vatanparvarlik, insonparvarlik va ezgulik ruhida tarbiyalashda kata ahamiyatga ega.

Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan “Yangi O‘zbekiston — ma’rifatli jamiyat” konsepsiyasi yoshlarning ma’naviy dunyosini boyitishga qaratilgan muhim tashabbuslardan biridir. Xususan, kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish, teatr va san’atga qiziqishni oshirish hamda tarixiy merosni o‘rganishga alohida e’tibor qaratilmoqda.

“Besh muhim tashabbus” doirasida yoshlarning sport, san’at, axborot texnologiyalari va kitobxonlikka bo‘lgan qiziqishini oshirish bo‘yicha olib borilayotgan ishlar ularning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etishga xizmat qilmoqda. Abdulla Avloniy ta’kidlaganidek: “Tarbiya biz uchun yo hayot — yo mamot masalasidir”. Shu sababli bugungi kunda yoshlarning ma’naviy immunitetini mustahkamlash, ularni ekstremizm, terrorizm va yot g‘oyalardan himoya qilish davlat siyosatining muhim yo‘nalishiga aylangan.

Oila shaxs tarbiyasidagi asosiy ijtimoiy institut hisoblanadi. Insonning dastlabki dunyoqarashi, axloqiy tamoyillari va xulq-atvori oilada shakllanadi. Shu bois ota-onalarning pedagogik madaniyatini oshirish va oilada sog‘lom ma’naviy muhitni mustahkamlash muhim ahamiyatga ega.

Mahalla ham yoshlar tarbiyasida muhim o‘rin tutadi. Mahalla yoshlarni hamjihatlik, o‘zaro hurmat va fuqarolik mas’uliyati ruhida tarbiyalaydi. Bugungi kunda mahalla va ta’lim muassasalari hamkorligini mustahkamlash orqali yoshlar orasida huquqbuzarlik va ijtimoiy muammolarning oldini olish mumkin.

Ommaviy axborot vositalari va internet ham yoshlarning ijtimoiylashuviga katta ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli medi savodxonlikni rivojlantirish va yoshlarni axborot xurujlaridan himoya qilish bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biridir.

Xulosa qilib aytganda, ta’lim va tarbiya zamonaviy yoshlarning voyaga yetish jarayonida muhim falsafiy hamda ijtimoiy ahamiyat kasb etadi. Ta’lim yoshlarning bilim va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirsa, tarbiya ularning ma’naviy qiyofasi va axloqiy fazilatlarini shakllantiradi. Globallashuv va raqamli texnologiyalar davrida yoshlarning ma’naviy immunitetini mustahkamlash, tanqidiy fikrlashini rivojlantirish hamda ularni milliy qadriyatlarga sadoqat ruhida tarbiyalash muhim vazifalardan biridir.

O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan ta’lim islohotlari, prezident farmonlari va davlat dasturlari yoshlarning har tomonlama rivojlanishi uchun mustahkam asos yaratmoqda. Kelajakda innovatsion ta’lim texnologiyalarini yanada rivojlantirish, o‘qituvchilar malakasini oshirish va ma’naviy-ma’rifiy ishlarni kuchaytirish orqali barkamol avlodni tarbiyalashga erishiladi.

**Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati**

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Yoshlarga oid davlat siyosatini tubdan takomillashtirish va yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida: PF–6017-son Farmon. – Toshkent, 2020-yil 30-iyun.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ–637-son. – Toshkent, 2020-yil 23-sentabr.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021. – 464 b.
4. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992. – 160 b.
5. Омонов Х.Т., Мирвоҳидова М.Н. Кимё методологияси ва методикасининг баъзи услубий масалалари. Методик қўлланма. -Т.: ТДПУ, 2002.
6. Омонов Х.Т. Оламнинг илмий манзарасини яратишда фанлар интеграцияси ва дифференциясининг ўрни. // «Таълимда ижтимоий-гуманитар фанлар» журнали, 2007, №3.
7. Хўжаев В.У., Мамаюсупов С., Жуманов А.М. Подготовка будущего учителя химии на основе инновационых технологий. // Узлуксиз таълим тизимида математика ва информатика фанларини укитишини такомиллаштириш масалалари" Республика илмий-амалий конференция материаллари. - Кукон, КукДПИ, 2012. -312-314-б.